

Inleiding

Onze maatschappij eist van anderstaligen dat zij snel de taal leren en vlot integreren. Helaas is dit nog altijd gemakkelijker gezegd dan gedaan. GSS-LNT (Gilde SamenSprak en Landelijk Netwerk Thuislesorganisaties) zet zich in om migranten te ondersteunen bij het leren van de Nederlandse taal met als doel: bijdragen aan verhoogde zelfredzaamheid en kansen in onze samenleving.

Dit gebeurt door kennisdeling, deskundigheidsbevordering en belangenbehartiging. Zij doen dit samen met ruim honderd aangesloten lokale organisaties, waar Nederlandstalige vrijwilligers worden gekoppeld aan anderstaligen. Samen zijn zij goed voor een bereik van circa 8.000 vrijwilligers en een zelfde aantal anderstaligen.

In opdracht van GSS-LNT deed het Verwey-Jonker Instituut onderzoek naar de inzet van informele taalbegeleiding door vrijwilligers aan anderstaligen. De resultaten hiervan kunnen bijdragen aan de ambitie om informele taalondersteuning een duurzame plek te geven in onze samenleving.

Het onderzoek bestaat uit drie delen:

1. Enquête onder 1.000 taalbegeleiders (respons: 507).
2. 25 Interviews bij anderstaligen die taalbegeleiding ontvangen.
3. Twee focusgroepgesprekken met taalcoördinatoren .

De resultaten van de verschillende deelonderzoeken staan in drie aparte factsheets. In deze samenvatting zijn de belangrijkste bevindingen uiteengezet.

1. Enquête taalbegeleiders

In de enquête heeft het instituut de taalbegeleiders over uiteenlopende thema's bevroegd. Onder meer over het contact tussen taalbegeleider en anderstalige en de motivatie van de taalbegeleider om anderstaligen te ondersteunen bij het leren (spreken) van de Nederlandse taal. Ook is gevraagd naar de ervaren opbrengsten van taalbegeleiding en naar de ondersteuning door de lokale coördinatoren.

Contact taalbegeleider en anderstalige

De voornaamste redenen van taalbegeleiders om anderstaligen te ondersteunen zijn:

- bijdragen aan integratie (41%).
- het belang dat anderstaligen de Nederlandse taal leren (20%).
- waarde hechten aan dat anderstaligen actief participeren in de Nederlandse samenleving (15%).

Een meerderheid (80%) van de taalbegeleiders beoordeelt de match met de anderstalige als goed. Vooral omdat ze doorgaans plezierig samenwerken en soms ook naast de begeleiding informele activiteiten ondernemen, zoals samen boodschappen doen of naar de bibliotheek gaan. Ook blijkt de persoonlijke aanpak een belangrijke rol te spelen in een goede 'match' van een taalkoppel. Het onderzoek toont dat hier ook de kracht van GSS-LNT zit: relatief veel anderstaligen zeggen dat het juist deze aanpak is die voor hen goed werkt om de Nederlandse taal te leren (spreken).

Opbrengsten taalondersteuning

Ongeveer driekwart van de taalbegeleiders geeft aan dat de anderstalige voldoende tot goed vooruitgaat wat betreft spreekvaardigheid en begrip van de taal. Verder beoordelen ze hun deelname aan de Nederlandse samenleving als heel actief (20%), voldoende actief (60%) en niet of nauwelijks actief (20%). 'Actieve deelname' is breed, maar veelgenoemd zijn: onderling contact met Nederlanders, werken of een opleiding volgen in Nederland, vrijwilligerswerk doen en zelfredzaamheid in dagelijkse taken en activiteiten.

Belang ondersteuning

Als laatste noemen de taalbegeleiders dat zij voldoende ondersteuning krijgen van de lokale taalcoördinatoren. Sommigen hadden wel iets meer richting kunnen gebruiken bij aanvang van de taalbegeleiding. In het begin is het vaak nog erg zoeken naar een passend aanbod dat aansluit bij het taalniveau van de anderstalige.

2. Interviews anderstaligen

In het tweede deelonderzoek zijn 25 anderstaligen geïnterviewd. Opvallend is dat een groot deel daarvan hoogopgeleid is; zij hebben een universitaire studie gedaan in het land van herkomst. Anderen hebben alleen de basis- of middelbare school afgemaakt. De meeste anderstaligen hadden nog geen werk in het land van herkomst, zij waren nog jong toen zij naar Nederland kwamen. De anderstaligen die werkten waren leraar, tolk, ingenieur, manager of werkzaam bij een universiteit.

Voordelen taalbegeleiding

De anderstaligen vertellen tijdens de interviews dat zij de taalbegeleiding van GSS-LNT als goed en prettig ervaren. Voordelen die zij noemen:

- Bij de een-op-een begeleiding van GSS-LNT krijgen zij alle aandacht en kunnen makkelijk alles vragen.
- Andere taalaanbieders (zoals ROC, Open Universiteit) sluiten niet goed aan bij hun individuele behoeften; bij GSS-LNT is afstemming op individueel tempo en niveau mogelijk.
- De taalbegeleiding van GSS-LNT wordt gratis of tegen een symbolisch bedrag/vergoeding tussen de 5-25 euro per jaar aangeboden. Voor andere taalcursussen moet men vaak (veel) geld betalen.

Opbrengsten taalbegeleiding

Bij het vragen naar de persoonlijke opbrengsten van de taalbegeleiding, noemen de anderstaligen verschillende aspecten:

- De focus ligt op het spreken en begrijpen van de taal, maar er is ook aandacht voor lezen en schrijven.
- Anderstaligen komen meer uit hun sociale isolement; ze zien eens per week een Nederlander en spreken dan ook daadwerkelijk Nederlands.
- Ze stappen eerder (zelfstandig) af op allerlei instanties (gemeente, belastingdienst).

Verbetering taalniveau en zelfvertrouwen

Uit de interviews blijkt dat de taalbegeleiding resulteert in een verbetering van het Nederlands taalgebruik. Veel anderstaligen breiden in relatief korte tijd goed hun woordenschat uit. Met de taalbegeleider wordt een-op-een alleen Nederlands gesproken, terwijl de anderstaligen in groepsverband op het ROC of op de openbare universiteit vrij snel overgeschakelen naar het Engels, Russisch of Arabisch. Een andere opbrengst is dat anderstaligen hun zelfvertrouwen vergroten en in het openbaar meer Nederlands spreken dan voorheen.

Actieve deelname

Ook is de anderstaligen gevraagd wat zij verstaan onder actief meedoen aan de Nederlandse samenleving, of zij nu zelfstandig afstappen op instanties en wat hun beeld van een toekomst in Nederland is. Het beheersen van de Nederlandse taal en het slagen voor het inburgeringsexamen zijn de voornaamste peilers voor actieve deelname, zo blijkt. Anderen vinden ook dat een opleiding

volgen of een baan hebben in Nederland belangrijk is. De meeste anderstaligen noemen verder het contact met andere Nederlanders als peiler voor actieve deelname aan de samenleving; sommigen hebben goed contact met de burens of hebben contact met Nederlanders door hun kinderen.

Toekomstplannen

Afsluitend is de anderstaligen gevraagd hoe zij hun toekomst in Nederland zien, na de taalbegeleiding van GSS-LNT. Wat zijn hun plannen? Sommigen vinden het spijtig dat de taalbegeleiding voor maximaal een jaar geldt; zij zouden nog wel langer willen doorgaan. Anderen zouden graag een opleiding volgen of werken nadat zij slagen voor het inburgeringsexamen. Enkele anderstaligen vinden hun Nederlands nog onvoldoende en willen straks eerst vrijwilligerswerk doen.

3. Focusgroepgesprekken taalcoördinatoren

Het laatste deel van het onderzoek bestond uit twee focusgroepgesprekken met taalcoördinatoren van lokale organisaties van GSS-LNT. Het gespreksthema betrof hun ervaringen met de landelijke organisatie. De taken van deze organisatie zijn: informatie-uitwisseling, kennisdeling, deskundigheidsbevordering en lobbyactiviteiten. De ervaringen van de taalcoördinatoren omvatten vrijwilligers aansturen, anderstaligen koppelen en samenwerking met de landelijke organisatie.

Informatie-uitwisseling

De taalcoördinatoren noemen als toegevoegde waarde van het landelijk bureau vooral de snelle terugkoppeling bij vragen over het contact tussen de taalbegeleider en de anderstalige. De communicatie tussen lokaal en landelijk noemen zij goed. Bovendien zijn de materialen die worden aangeboden zeer bruikbaar. Kijken we naar de bijeenkomsten die het landelijk bureau organiseert, dan zien we dat de taalcoördinatoren die met regelmaat bezoeken.

Deskundigheidsbevordering

Wat het aanbod betreft zijn de meeste coördinatoren erg tevreden. Ze vinden dat een breed scala aan cursussen en materialen voorhanden is. Ook zegt men dat dit aanbod verder is uitgebreid sinds het samengaan van GSS-LNT. Sommige coördinatoren hebben behoefte aan meer methodische ondersteuning en begeleiding. Anderen vinden dat je hier een grens moet trekken en het doel van de taalbegeleiding voor ogen moet houden: samen de Nederlandse taal spreken (en geen grammaticalesen).

Kennisdeling

Over de landelijke dag zijn de taalcoördinatoren tevreden. De thema's die het landelijk bureau aankaart op deze dagen ervaren de coördinatoren als actueel en relevant. Daarnaast geven de coördinatoren te kennen dat de landelijke dag ook een belangrijke netwerkfunctie heeft. Er is in principe genoeg ruimte om te netwerken, al zeggen meerdere coördinatoren dat zij behoefte hebben aan netwerken met andere partijen op lokaal niveau.

Lobbyactiviteiten

Sommigen vinden dat de landelijke organisatie de lobby voor taalbegeleiding en het belang van continuïteit nog kan versterken. Vooral gemeenten kunnen volgens hen baat hebben bij informatie over het belang van taalbegeleiding en de financiering daarvan.

Fusie

Bij de visie op de toekomst noemen de coördinatoren allereerst de fusie van GSS-LNT. Deze kan duidelijker extern gecommuniceerd worden. Ook is het van belang de twee organisaties wat betreft 'gevoel en insteek' meer samen te brengen. In het verlengde daarvan ligt het bepalen van één duidelijke visie. Blijft de focus liggen op 'samenspraak' en/of worden correct taalgebruik en grammatica belangrijker? Hierover willen sommige coördinatoren duidelijkheid. Zij zien ook graag dat de informele taalbegeleiding beter aansluit op andere manieren van scholing.

Hierin ligt een rol voor de landelijke organisatie om meer contact te zoeken met andere instellingen.

4. Aanbevelingen voor GSS-LNT

- **Persoonlijke benadering handhaven:** de taalbegeleiding van GSS-LNT blijkt vooral te werken vanwege de individuele persoonlijke aanpak. Er is aandacht voor het huidige taalniveau en het tempo van leren dat de anderstalige wenselijk vindt. Het is dus van belang deze persoonlijke benadering van de taalbegeleiding te handhaven.
- **Best practices:** voor de taalbegeleiders zou een brochure met 'good practices' van taalbegeleiders meer richting kunnen bieden in de taalbegeleiding. Het beschrijven van succesvolle werkwijzen van taalbegeleiders (of eventueel do's en don'ts), bijvoorbeeld op basis van interviews, kan beginnende taalbegeleiders nog meer ondersteuning geven. Uit het onderzoek blijkt dat taalbegeleiders vaak in het begin nog zoeken naar werkwijzen voor taalondersteuning aan anderstaligen.
- **Vergoeding:** de taalbegeleiding van GSS-LNT wordt nu gratis aangeboden of tegen een symbolisch bedrag/vergoeding tussen de 5-25 euro per jaar. GSS-LNT zou kunnen overwegen dat anderstaligen naar draagkracht moeten betalen. Een en ander hangt sterk af van de geboden ondersteuning en of de eisen aan de taalbegeleiders al dan niet toenemen naar aanleiding van de afgeschafte inburgeringstrajecten.
- **Lokale netwerken:** taalcoördinatoren geven te kennen dat zij behoefte hebben aan netwerken met andere partijen op lokaal niveau. De landelijke organisatie zou de door haar al gefaciliteerde regionale bijeenkomsten hiervoor verder kunnen benutten. Het is daarbij wel van belang dat de input van de lokale deelnemers komt.
- **Aansluiting informele taalondersteuning:** taalcoördinatoren zien graag dat de informele taalbegeleiding in de nabije toekomst beter gaat aansluiten op andere manieren van scholing. De landelijke organisatie zou op dit thema nog meer kunnen ondernemen en ook de contacten met andere instellingen voor taalbegeleiding kunnen intensiveren.